

ՎԵՐԱԳԱՅՐ ՀԱՎԱՏԻՍ

1863 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 18

ՀԱՐՀԱՄՊԱ

ՆՈՒՄԵՐՈ 58

Ի Լ Ե Ն

Մալիւմ աիւր քիպիր վազըթտան պերու
հէր տիւրլի սուռպէթ վէ մէշագդաթը կէօ-
ղիւմիւղէ ալըպ միւլէթտաշարըմըղն հիմմէթ
վէ զայրէթլէրինէ կիւվէնէրէ ք պու Վարա-
գաննն նէշրինէ թէշէպպիւս իթմիշ իտիք
ֆազաթ քէմալը էսէֆլէ պէյան իտէրիզ քի
պիզիմ իւմիտ վէ արզումուղա միւվաֆըգ միւ-
լէթիմիզ թարաֆընտան պու սնէտէկին իպ-
րազի ճէհտ վէ զայրէթ օլունամամը տըր
Պիզ պու հալտէ նիւմիտ վէ մէյուս օլմայա-
րագ սայ վէ զայրէթտէ գուսուր կէօթէր-
մէյուպ իլէրուտէ միւլէթիմիզ ճանիպինտէն
տալի թէշվիգաթ վէ մուսվէնաթը լազըմէ-
նին իպրագը իլէ, թարաֆէյն լայըդըլանա-
յիլի միւքեաֆաթ օլուրուզ իւմիտի իլէ ա-
լէտտէվամ զազէթամըղը թապ վէ նէշը իտէ-
յօրուտուգ : Վաքին թագտիրի իսիւտա զա-
զէթամըղն մուհարիրի միւտտէթի գալիլէ
զարֆընտա իրթիհալի տարի պագա իթմիշ
օլմազ իլէ պիր միւշքիւլաթի աղիմէյէ տա-
լի թէսատիլֆ իյլէտիք, քիպու սէպէպտէն
Վարագամըղն նէշրի մուվագգաթէն թէրք
օլունտու : Վաքին էլպէթտէ հիշ պիր վէգաա
պիզի քէնտի մագսէտու նիյէթիմիզտէն կէրի
պրագմաղա սէպէպ օլմայաճաղըտը : Պինսէն
ալէյհ պիզիմ ըիպէթլու ապօնաթլարըմըղն
պիզէ իպրազ իթմիլէրի հիմմէթ վէ թէշ-
վիպլէրիյէ թէշլիյէթ քէզիք օլարագ, Վա-
րագամըղն թէքրար նէշրինէ շու ամիտէքի
թէքլիֆաթը սուսմաղա մէճպուր օլարագ միւ-
սարաթ իտէրիզ :

Ղազէթամըղա ապօնաթ հալընըզ ալթը
այ իչիւն գապուլ իտէճէյիզ : Պունտան մէ-
րամըմըղ շու տուր քի կէրէք ապօնաթլարը-
մըղա սուհուլէթ վէ կէրէք ապօնաթլարը-

մըղն թարաֆընտան էկէր ալթը այա գա-
տար պիր զայրէթէշլիք կէօրմէյիպ թէրք
իյլէմէյէ մէճպուր օլուր իսէք, հալմիգապիւ
օլա :

Վաթը ալըգ իչիւն փէշինէն 50 զշ էտա
իթմէյէնէրէ զազէթա կէօնտէրիլմէյէճէ
տիր :

Հիմտիյէ գատար ապօնաթ հազըմըղ օ-
լանլար տահա ագէհսին էտա էթմէյիպտէ
պունտան պէօյլէ զազէթամըղը իսթէմէզէր ի-
սէ, հալընըզ կէչէն 5 եախօտ հէր գաչ այ
ալարըլար իսէ, օնու էտա էթմէլի տիրէր :
Վէ էյէր սէնէ թէմամընա գատար իսթէրլէր
իսէ, պիւթիւն սէնէլիյի էտա իթմէլի տիր-
լէր :

Ղազէթամըզ ալթը այա գատար հաֆթա-
տա հալընըզ իքի քէրրէ չըգաճագ տըր, պի-
րի քէպիր վէ տիկէրի սաղիք գըթալէր իլէ
քէպիրի ճոււմա իրթէսի կիւնլէրի վէ սաղիքի
Սալըկիւնլէրի չըգարըլաճագ տըր : Վաթը ալ-
տան սօնըրա ապօնաթլարըմըղն պիզէ վէր-
տիքլէրի զայրէթի կէօրիւպ ճէսարէթ քէսպ
էտէր իսէք, օլտան սօնիրա տէյիլ հաֆթա-
տա իքիքէրրէ, իլա հէր կիւն նէշը իթմէսի-
նէ վաա իտէրիզ :

Իշթէ պու սրատա պագալըմ միւլէթիմիզ
պու միսիլու պիր մուլէլիֆէ նիսպէթէն նէ-
թամը ու հարաքէթ կէօթէրէճէք տիր : Վէ-
մուլ իտէրիզ քի սէնէվի պիր զազէթայա
100 զշ վէրմէյի ճայիզ կէօրմէյէն, վէ
էօթէտէպէյհուտէ եէրտէ պինլէրճէ զշար
վէ թէլէլի իտէն միւլէթտաշարըմըղ պուն-
տան պէօյլէ պիր զազէթաննն մէնֆաթը
սահիհասընը տէրք, վէ իշպու սարը մէա-
րիֆ վէ միւթէմէտտինտէ ինսանա լազըմ վէ
վաճիպ օլան մալիւմաթըն զազէթալարտան
թաֆթիլ օլունապիլէճէյինի հիւս իտէրէք

պաշտարարնա ի պրէթ օլմագտան կերի տուր-
մազլար: Սէօգիւմիւզ պաշլըճա միլէթին
մուհապպէթ վէ զայրէթինի իլթիզամ իթ-
միշ օլան զէվլթէ բաճի օլուպ, օնլարն մե-
տէա վէ թէշվիզաթընա հէր ան ու զէման
էէշվիւշայի միւնթագըր օլուրուզ:

Ղէնապը հագգըն թէվֆիզ վէ ինայէթի,
վէ միլէթտաշլարըմըըն մուսվէնէթ վէ զայ-
րէթի իլէ իլէրուտէ թէքմիլէն վասըլի սէր
մէնգիլի մագսուտ վէ մէրամ օլուպ, թարա-
ֆէյն պիլ մուգապէլէ նայիլի միւքեաֆաթ
օլմամըզ մէմուլի աճիզանէմիզ տիր:

ԶԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅԷ

Իմրէրաթօր հազրէթլէրինին Գօնկրէսսօ-
յա տայիր Լվրօփա հիւքմտարաննա եազ-
տըզը տալէթնամէյէ ճէվապէն Իթալիա,
Եւստրիա, Բաբա, Բրուսիա, Պէլճիքա վէ
Խունան հիւքիւմէթլէրի թարաֆընտան եա-
զըլան նամէյէր Լվրօփա զազէթալարընաա
նէշ օլունմուշ, վէ Վիքթօր Լվմանուէլ
հազրէթլէրինին ճէվապնամէսի տըգգաթէշա-
յան պուլունմուշ օլմազլէ, Սիէքը նամ
զազէթա շու միւթալապը իթմիշ տիր: Ի-
թալիա փատիշահը Վիքթօր Լվմանուէլ
տէյիլ եալընըզ սայիր հիւքիւմէթլէր կիպի
1815 ահտնամէսինին միլէթէ վէ սէրպէս-
թիյէթէ նիսպէթէն օլան թատիլաթը պաշ-
տընտա քէնտիսինին եէքճիհէթ օլտուղունու
իգրար, իլա Իթալիա ահալիսինին տախի
պու պապաէ հէմէֆքեար պուլունտուղունու
պէյան իտէր:

Խօռօր նամ զազէթա Գօնկրէսսօնուն
ապուր միւյնստէր օլմասը շիւպհէլի կէօրիւն-
մէքաէ օլտուղունտան շու միւթալաաթը իթ-
միշ տիր:

«Գօնկրէսսօնուն ագտի մուհալ զապիլի-
նէ իտիսալ իտէն Ինկիլթէրա իլէ եախօտ
եալընըզ Եւստրիա, Բրուսիա վէ Բուսիա վէ
Եւամանեա հիւքիւմէթլէրինին վազը օլան
մուգապէլէրինտէն նէլէթ իթմիշ տիր: Պոն

հիւքիւմէթլէրին հէր պիրի պիրէր իզահա
էվլէլճէ թալէպ իթմէքաէ օլտուղարընտան
պու միսիլու մութալէպէլէրինին նէ վէճ իլէ
իգնա օլունապիլի: Պու սուրէթաէ տիւրլիւ
տիւրլիւ ույղունսուղուզար զուհուրէճէյի
պէյանտէն միւթաղի օլարազ, էյէր Գօնկ-
րէսսօնուն ագտինտէն ագտէմճէ տէվլէթ-
լէր իլէ հալլ ու թէսվիյէ օլունաճագ մէսա-
իլ իւզէրինէ միւզաքէրէ վէ թաֆսիլաթ իթ-
մէք իզթիզա իտէր իտէ, օնուն արթըզ թէշ-
քիլնէ հաճէթ կէօրիւնմէտիյի զաթէն ա-
շիքեար օլտուղունու Ֆրանսա Խարիճ,
նազըրը իլան իթմիշ տիր:

— Եւամանեա վէ Տանիմարքա հիւքիւմէթ-
լէրի պէյինտէ պիր վազըթտան պէրու թէ-
քէվլիւն իտէն միւնազաա հիւսիլիլէ թէվի-
յէ օլմասընտան գաթի իւմիտ օլընմըշ տըր:
Տանիմարքա գրալընն ատէմի իսքեաթընտան
նաշի, Եւամանեա իլէ մուհապէլէ ահապըլա-
պիա կէօրիւնմէքաէ տիր: Եւամանեա Եւա-
մանեա թարաֆընտան օլըթայն արազէինի
զապթ իթմէք իւզրէ ապէր չըգարըլմըշ, վէ
Տանիմարքա հիւքիւմէթի տախի սիւսհ իլէ
գարըզ գօմաղա հազըրլանմաղա օլուպ, Եւ-
վէտ տախի պէրապէր իմիշ:

Եւստրիա վէ Բրուսիա հիւքիւմէթլէրի
թարաֆընտան տախի հազըրտա պուլունմագ
իւզրէ 25 էր պին նէֆէր ապէր եօլա չըգա-
րըլմըշ, 1852տէ օլըթայն հազըրտա
Լօնտրաա իմլա օլունան ահտնամէսին ահ-
քեամընը մուհաֆաղա իտէճէքտիրլէր իմիշ:
Փազաթ Ինկիլիզ վէ Ֆրանսըզ տէվլէթլէ-
րի թարաֆլարընտան կէօնտիրիլէն Լօրա Ուտ-
հաւոզ վէ միրալայֆլօրի Վօրէնհալէ վասը
պարազ, Տանիմարքա հիւքիւմէթլինին վէր-
միշ օլտըզը գանօննամէսինին պիր գաշ եէր-
լէրինի թատիլ իթտիրմէյէ իսքեաթէ միւ-
յէստէր օլարազ մուհապէլէնին էօնիւնի ա-
լըրլար տէյու իւմիտ իտէնլէր վար տըր:

— Եւհիսթանէ տայիր ալընան հաւաթիս-
լէր բէք էյի տիրլէր: Ֆրըգայի իւթիլալիյէ
բէսպի մէթանէթ իթմիշ տիր: ահալնին

քեանքնեմի տեօյիւշմէյէ հազըր արը • րէյիսլէրինին տախի մահմուզտան զիյատէ կէ՛նէ ի՛նթիյաճարը վար • զիրա ահալինին հարպէ օլան աշգ վէ մէյլի վապթ օլունա մաշ տէրէճէտէ տիր :

—Տախմարգա գըրալընըն թախթա դուռ տինտէն սուլար Վիթթորիա հազըթլէրի թարաֆընտան լիէճլէթէպրիք Լըրա Ռաւ հաւոշ Գորէնհակէ ազիմէթ իթմիշ տիր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Սօնիթէօրըն հազարդընա նազարէն Սուէյիշ պօղազընըն աջըմասը քէյֆիյէթինէ սայիր պիր վազըթտան պերի մուպահասէի շէտիտէ զուհուր իթմիշ տիր :

Ղազէթալարտան պազըսը Գրանսանըն մէնաֆիինտէն մէճպուրէն շու թէշէպպիւսաթ իշուռն հալընըլ միւճատէլէ իթմէթլէ իթթիֆա իթմէյուպ, կիւյա տէվլէթին էֆթեարընը իզահ իթմէթտէ օլտուգարը ինանարմագ իսթէտիթլէրինտէն պէօյիւք թագսիրաթէ տիւշար օլմուշար տըր : Տէվլէթ պուշարը թէթըլպ իտէրէք ճիւմէսիճէրճ իթմիշ տիր :

Վասիօն նամ ղազէթա տէր քի, Սըսըր վալիսի վէ Գրանսըզգուսթանասը պէյնինտէ օլան զըտտիյէթ Սուէյիշ պօղազընըն աջըմասընըն զայրէթլէ իլէրուլէնմէսի խուսուսունա պիր մանի օլմամալ : Վիշտէն Սուէյիշէ կէօթիթիլէճէք սույուռն պօղազը գարինի խիթամ օլմուշ տըր, վէ դանալըն աջըլաճագ եէվթի միւֆթէխարի մահի հալըն 20 ինճի կիւնի օլմասը մուգարրէր տիր :

—Իսկէնտէրիյէ ղազէթասը Լշթիթ շու հավատիսի վէրիք : Սըսըր վալիսի տէվլէթլու փաշա հազըթլէրի Գասրիւլ Վիլէ ազիմէթ իթմէք իւզըն եօլա րէվան օլմաղլէ, մաաղալահու թէալեա պիր գազայի խաթարփթտէն խէլաս օլմուշտըր : Վպտէնտէն արապա իլէ պիր ազ աջըլտըգտան սօրա պիր սօգագտան տէօնմէլէրինտէն արապանըն օգը էյիշմիշ վէ Գասրիւլ նիլէ վասըլ օլուն :

աուգտա պիւսպիւթին գըրըլտըղընտան, հայվանլար իւրքէրէք պաշլարընը ալուպ Վիլէն քէնարընա սօղըու տէօրթ նալ սէյիրմէքտէ, վէ արապաճը տախի օնլարը գապթ իթմէյէ պօշ եէրէ չալըլմագտա իքէն վալիիմուշարալէյճ հազըթլէրի արապատա օլտուգա մուխաթարայի աթիյէյի տէրք իտէրէք, արապանըն փէնճիթէսինտէն քէնտիսինի սըլարըյա ֆըլամըշ տըր :

Պու հարաքէթը ճէսուրանէսինտէն միւշարէլէյճէ պիր զարարը օլմայուպ, սայիր պիր արապայա պիւնէրէք թէթրար հօլա չըգմըշտըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՄԻԼԼԻՅԷ

Սիւթէվէֆա Պարութճու պաշը Տատեան Պօղոս Պէյին ճէնաղէսի Ղիւմա իրթէսի կիւնիւ Միթանէյէ կէթիթիլէրէք, Ղալաթտա քեային միլլէթ իմիզէ մախսուս Ս. Գըրիգոր Լուսաւորէչ քիլիսէսինտէ Տըֆը օլունմուշ տուր : Իշիտիլիշէ նազարէն միւթէվէֆայի միւշարալէյճ Գուսգափուտաքի Ուլու Վիլիստէ տէֆն օլունմաճագ տըր :

Պիր միւտտէթտէն պերի շալէպտէ իգամէթ իթմէթտէ օլան Սարաշ մէրխասսըր Վիկողայոս Լպիօկոպոս պու տէֆա Մէճլիսի ճիւմանի գարարը իւզըն մէմուրիյէթ ինտէն ինֆիսալ, վէ Ղանիկ մէրխասսըր Սիւրոպ վարգապետ օնուն եէրինէ նասպ վէ իրալ գըլընմըշտըր : Երինէ Մէճլիսի բուհանի վէ ճիւմանի գարարը միւճիւպինճէ, պիր վազըթտան պերի թաթիլ գալմըշ օլան Լըզ ինկիան մէրխասսալըլը Վըղի մէրխասսալըլընա իլալէ գըլընարագ, տէրաստաթտէ տէ պուլուռնան Վըղի մէրխասսըր Սամբըլ վարգապետէ թէվճիճ օլունմուշ տըր :

—Սըսըր մէրխասսըր Գաբրիէլ հպիսկոպոս կիւյա վէթիլի պուլունան Սանուէլ վարգապետին սէպէպի իլէ օրատաքի միլլէթտաշլարըմըլ պէյնինտէ ուլըլընսուղըլըլ վուգուա կէլմէսինէ, վէ ահալինին իքի ֆըր :

գա օլմասընալտայիր Խտարէի միլլէյէյէ թա՜հ
րիրաթ կէօնտէրմը իսէտէ, քէնտիսինի տա-
խի պիր գաջ սէնէտէն պէրի Գուտսու շէ-
քիֆ մանասթըրնա ալիա վարըտաթը զապթ
իթմէսի, վէ Մանուէլ վարդապետին միլլէթ
գանուխնամէսինին օրատա պիր ախագտէմ
էճրա գըլընմասը իչլէն կէօթէրտիյի ճէհա
ու զայրէթինէ գարը կէլմէսի ճանխի Խտա-
րէի միլլէյէյէ օրատան կէօնտէրիմը օլմա
պաղը մէթթուպլար մէլլէրինալէն պէյան գը-
լընտըղընըն իւղէրինէ, Մէճլիսի ճիմանի
քէյթիյէթին թա՜հգիգի իչուէն Մանուէլ
վարդապետի պուրայա չաղըրմաղա, վէ Գաբ-
րիէլ եպիսկոպոսուն նամիգաճ վէ իթիյար,
վէ քէնտի ճէմասթըրնըն իտարէսինտէ զայրի
միւզթէտիր պուլունտուղունա պինտէն,
պաղա պիր վէքիլն օ թարաֆա կէօնտէ-
րիլմէսինէ գարար գըլմը իսէ տէ, զուհուրէ
կէլէն Գայդընսուղընըն քէսպը իգտիյա
իթմէսի, վէ Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Մանուէլ
վարդապետի՝ գանուխնամէսին իճրասընա
պաղատըղը իչլէն, Տիւքիւմէթէ ֆէնա աղ-
տարագ նէֆի վէ թաղըիպ օլունմասընը իլ-
թիմա իլլէտիյինէ, վէ պու սէպէպտէն ա-
հալի պէյինտէյի յատէսի իլէ ֆէնաղը գու-
հուրէ կէլէճէյինի մուտիտարէն վարտ օ-
լան մէթթուպլարտան աղնտըլմը օլմաղ-
լէ, Մէճլիսի ճիմանի Մաստէթլիւ Լորամ
եան Գէորգ պէյ վասիթտի իլէ Գանուն
նամէնին իճրասը պա իրպտէի շահանէ թաս-
աիգ գըլընմը օլտուղունու Էլէթիլմէթի
Մըրըրիյէյէ թէլիղրաֆ յիլէ պիտիրիլմէսի-
նէ, վէ միւնաղաի վագաաթըն ումուրի մէզ-
հէպիյէ Տիւքմիւնէ կիթմիլ, պուլունտուղու
իճլտէն, պիր միւֆէթիլի մախսուսուն օ
թարաֆա կէօնտէրիլմէսինէ գարար գըլմը
օլտուղու աղնտըլմը տըր:

միլ օլան թէսիւֆէ շայան հատիսէնին
թէֆթիլի իչուն Պապը Ելի ճանխիւտէն
թէլլիլ օլունան գոմիօն կէլէնլէրտէ եօլա
չըգմըլ տըր: Լալէրիի ճէնապը վէքնալէթ-
րէնաճի սաստէթլու Շահին պէյ Պապը Ե-
լի թարաֆընտան, Սարգիս աղա Եղարէկեան
միլլէթիմը, վէ տօթթէօր Տափուտ էֆէնտի
Լըմէնի գաթօլիղլէրի թարաֆընտան գոմի-
սիօնու մէզպուրէ աղա նասպ օլունմուլ տըր:

— Պէյօղլու վէ Ղալաթա զապըթասը իղ-
զէթլու Մէհմետ պէյ պու կիւնլէրտէ իբի
քիլն տէրտէսթ իտիւպ հէտի Տիւքիւմէթէ
թէսլիմ իթմիլ տիր: Պիրիսի սաթիղլէրին
իչնէ եարայաճագ ալէթլէրին եափմասընտա
ղայթ մահիր, վէ տիկէրի օնլարը գուլլան-
մագտա փէք շէօհրէթկիր պուլունմուլար
տըր: Մէրգուլմանըն սաթին օլաուղլարընէր-
լէրի տէն տէմիր գալէմլէր, մագաթլար վէ
թափլան քիլտլէրի, վէ անաթթարլար պու-
լունմուլ տըր:

— Տէնիղլիտէ իկիրմիսէֆէր գատար զէյ-
պէլէր Սարաֆ հաճի Տիմիթրինամ շախսըն
խանէսինտէ տուխուլ իտէրէք քէնտուսինի
ճէրհ իթմիլ, վէ պին առէտ լիրասընը զասպ
իլլէմիլ օլտըղլարընտան սօնկրա, սափուլտու գ-
լարը անտէ, իմտատէ կէլմիլ օլան գոմիլա-
րընտան իբի քիլն տախի գաթլ իթմիլլէր:

Պու վուզըրաթ ախլամ իւղէրի վէ Տիւ-
քիւմէթի մահալլիյէնին գօնաղը ճիվարընտա
վէ պէլտէնին իչնտէ վուզու պուլարագ,
սօգաղարըն տախի ճիլլէթլի վագթը լիլլէ:
Մէզքիւրթըրըղլարընսէրքէրտէսի մէրգում
Տիմիթրինին ուշաղը օլուպ, հէր նէ գատար
չօղը թուլթուլմը իսէ տէ, պու կիպի սայիր
զէյպէլլէր հէր թարաֆտա ճօլլարըն կէլտ-
լէրինի զապթ իթմիլ օլուպ, հէր թարաֆտան
թիւճճարըղա խալէլ վէ մուխաթարա իրտա
իթմէրտէ տիրլէր:

ԶԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՄԻԻԹԵՆԵՎՎԻՅԷ

կէլէն սէնէ օլէյթունտա զուհուրէ կէլ-

ՍԱՀԻՊԻ ՄԱԹՊՈՒՍ ՎԷ ԳԱԶԷԹԱ
Ե. ՄԻՍՍԵՆ